

МОВНЕ ЗАКОНОДАВСТВО І НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

Українське мовне законодавство, що сформувалося впродовж останніх тридцяти років, є частиною студій мовного права. У статті аналізуються положення базових нормативних актів українського мовного законодавства: Конституції України, законів «Про забезпечення функціонування української мови як державної» та «Про застосування англійської мови в Україні», безпекового Закону «Про національну безпеку України» – як інструментів забезпечення національної безпеки. Досліджується зв'язок між змістом положень законів, мовною політикою і мовним плануванням із погляду гарантування національної безпеки.

Методологічну основу наукової розвідки становлять теорія мовного менеджменту і теорія мовної політики та мовного планування.

З'ясовано, що лінгвістичні дослідження загалом і вивчення мовного права зокрема з безпекового погляду на сьогодні є не лише перспективним інтелектуальним підходом до осмислення соціальних аспектів мови, а й критично важливим для збереження національної ідентичності, власної державності та гарантування безпеки як основи якісного життя людини, суспільства й держави.

За результатами проведеного із застосуванням контент-аналізу, описового, аксіологічного методів дослідження зроблено висновок, що українське мовне законодавство спроможне бути інструментом упорядкування мовної сфери й забезпечувати механізми досягнення національної безпеки.

Ключові слова: англійська мова, безпековий дискурс, державна мова, мовна політика, мовне законодавство, мовне планування, національна безпека, правовий дискурс.

Постановка проблеми. Першим українським нормативним документом, покликаним урегулювати мовну поведінку громадян, був Закон «Про державну мову в Українській Народній Республіці», датований 1919 роком. Цей акт визначив два базові принципи українського мовного законодавства на роки вперед: лише українська мова має статус державної; інші мови не є забороненими. Завершення радянського періоду в Україні було позначено мовним питанням.

Україна напередодні колапсу радянського союзу ухвалила Закон «Про мови в Українській РСР». Цьому актові передувала зміна в Конституції у 1989 році, яка передбачала появу статті 73 такого змісту: державною мовою Української Радянської Соціалістичної Республіки є українська мова. Так із 1989 року почали формуватися сучасне українське мовне законодавство та практики його наукового осмислення. Найбільше сприяли розвиткові критичних теоретичних сту-

State policy of Ukraine in the field of ensuring information security of person, society and the state

дій у галузі мовного права тривала (1999–2003 рр.) процедура ратифікації «Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» і вкрай суперечливий Закон «Про засади державної мовної політики» (2012 р.). Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019 р.) лише продовжив цей тренд, дещо змінивши характер студій із категоричної критичності на конструктивний аналіз.

У наш час, коли триває велика війна росії проти України, особливо актуальним є дослідження проблематики зв'язку між правовими аспектами мовного планування та національною безпекою. Ураховуючи низку факторів: безпеку як головний принцип людського життя, національну безпеку як головний принцип життя спільноти й держави, мову, необхідно вирішити питання формування на основі правових засад такої мовної політики, яка б посилювала національну безпеку не лише тут і тепер, а й на довшу перспективу, здійснення такого мовного планування, яке мінімізує як внутрішні, так і зовнішні загрози національній безпеці. Крім того, на науковому рівні започаткувати системні підходи до творення мовного правового і безпекового дискурсу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні список науковців різних галузей знань, у полі уваги яких перебувають мовне право і мовне законодавство в Україні, чималий. Цю проблематику вивчають: Б. Ажнюк, Л. Андрієнко, В. Демченко, І. Лопушинський, Л. Масенко, М. Мозер, М. Степаненко, Н. Трач, В. Шлапаченко, Г. Шумицька, П. Яковлев й ін.

Найактуальнішими темами досліджень є: аналіз мовної політики через призму законодавства, з'ясування ролі законодавчого чинника в забезпеченні офіційного статусу української мови, спроможність правової підтримки кримськотатарської мови як мови корінного народу і мов меншин тощо. Водночас усебічного детального розгляду потребують такі важливі питання: якість і відповідність мовного законодавства національним інтересам, зв'язок між правовими аспектами мовного планування та національною безпекою та ін.

Мета статті – застосовуючи контент-аналіз, описовий, аксіологічний методи, проаналізувати положення базових документів українського мовного законодавства: Конституції України, законів «Про забезпечення функціонування української мови як державної» і «Про застосування англійської мови в Україні» – як інструментів гарантування національної безпеки; простежити зв'язок між змістом положень цих законів і мовною політикою, мовним плануванням із погляду викликів національній безпеці. Методологічною основою статті є теорія мовного менеджменту і теорія мовної політики та мовного планування. В обох «теоріях аналіз мовного законодавства є важливим складником» [8, с. 78].

Виклад основного матеріалу. Питання теорії мовного законодавства однаково актуальне як для української, так і інших наукових традицій, які разом утворюють сучасні студії мовного права, частиною яких є мовне законодавство. Джозеф Джузеппе Турі (Joseph Giuseppe Turi)

Державна політика України у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

визначає такі головні чинники розвитку мовного законодавства: політики мовного планування, які безпосередньо пов'язані із законодавчими практиками; демократизація освіти [10, с. 3481]; глобалізація та надзвичайно висока мобільність сучасного світу. Крім того, ці чинники сприяють структуруванню мовного законодавства, у межах якого Джозеф Турі бачить два системні поділи.

Перший поділ розмежовує публічне та приватне законодавство. Другий – офіційне, інституціоналізаційне, стандартизаційне.

Публічне пов'язане з діяльністю публічної влади, яка бере участь у відносинах публічного права. Його головною метою є благо суспільства. Приватне законодавство забезпечує інтереси індивіда. Фізична або юридична особа постає індивідуальним суб'єктом приватного права. Його головною метою є благо людини.

Мета офіційного законодавства – юридично явно або неявно забезпечити одну або кілька мов на найвищому рівні суспільної драбини. Позицію найвищого офіційного статусу в державі можуть займати: національна мова більшості, як-от, українська в Україні; мова меншості, наприклад, ретороманська у Швейцарії; мова колишнього колонізатора, приміром, іспанська в іспаномовних країнах Південної Америки. Офіційний статус може мати одна, дві або більше мов. За умови офіційної дво- або багатомовності критично важливими є якісне мовне законодавство, релевантна мовна політика та мовне планування. Відсутність цих чинників часто призводить до мовних конфліктів, що

загрожують безпеці індивіда і/або спільноти.

Інституціоналізаційне законодавство доповнює офіційне і «прагне зробити одну або декілька мов – чи то явно, чи неявно, повністю або частково, симетрично або асиметрично – прийнятними, звичними або загально-вживаними мовами в неофіційних сферах праці, зв'язку, культури, комерції та бізнесу» [10, с. 3481].

Стандартизаційне законодавство спрямоване одночасно і на мову, і на мовця. Його головне завдання – досягнути такого стану речей, коли «одна, дві або кілька, визнаних офіційними, мова / мови відповідають певним мовним стандартам у певних сферах» [10, с. 3481–3482]. Цей тип законодавства має дуальний характер, який якнайбільше проявляє себе у сфері освіти, де мова потребує нормативних документів для себе, чи мовних стандартів; освіта – для мовців, чи мовно-освітніх стандартів. Зазвичай такі вимоги оформлюють комплексно в одному документі або в системі документів. Саме така логіка закладена в Законі України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»: закон визначає обов'язок володіти державною мовою; вимоги до володіння встановлює Національна комісія зі стандартів державної мови через вироблення мовних стандартів, здійснення мовного іспитування та сертифікатне засвідчення рівня володіння мовою.

Загалом українське мовне законодавство повністю відповідає теоретичній рамці Джозефа Турі, корелює з національними мовними законодав-

State policy of Ukraine in the field of ensuring information security of person, society and the state

ствами, на основі яких науковець робив свій класифікаційний опис; і спроби може бути інструментом упорядкування мовної сфери й забезпечувати механізми досягнення безпеки в суспільстві та національної безпеки як такої.

Станом на сьогодні в Україні чинні два безпосередньо мовні закони: «Про забезпечення функціонування української мови як державної» і «Про застосування англійської мови в Україні»; та два, які опосередковано детермінують мовний режим у частині мов корінних народів і національних меншин: «Про корінні народи України» та «Про національні меншини (спільноти) України».

Верховна Рада України ухвалила закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної» у 2019 році. Масштаби праці та подій довкола напрацювання й ухвалення цього акта показує навіть перелік зареєстрованих у Верховній Раді України законопроектів упродовж 2007–2019 років:

29.11.2007 «Про мови України»;

17.03.2009 «Про державну мову та мови національних меншин в Україні»;

06.04.2009 «Про мови»;

10.01.2013 «Про функціонування української мови як державної та порядок застосування інших мов в Україні»;

10.01.2013 «Про порядок застосування мов в Україні»;

19.12.2016 «Про мови в Україні»;

09.06.2017 «Про забезпечення функціонування української мови як державної»;

04.07.2018 «Про загальні засади та принципи реалізації мовної політики в Україні»;

16.05.2019 «Про порядок застосування мов в Україні».

Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» є «системним актом, основу якого становлять приписи передовсім двох статей Конституції – статті 10 і 92» [1, с. 45]. Ідейну основу закону становить визнання української мови як інституту державності, гарантією збереження ідентичності української нації, зміцнення державної єдності України й забезпечення територіальної цілісності та національної безпеки України [3].

Мета закону, як власне – мовного нормативного акта, – регулювати мовні суспільні відносини. Загалом цей юридичний документ забезпечує права та свободи мови; покладає обов'язки на державу та громадянина щодо мови; надає інструменти її захисту й санкціонування за умови невиконання закону; не поширюється на сферу приватного спілкування та здійснення релігійних обрядів (див. статтю 2).

Закон структурно поділений на дев'ять розділів. У другому й третьому розділах визначені обов'язки індивіда (громадянина або претендента на громадянство), четвертому – мовні зобов'язання державних інституцій різних рівнів влади. П'ятому та шостому – норми й правила поведінки щодо застосування мови в публічних сферах і практиках найменування. Сьомий і восьмий регламентують введення нових мовних інституцій: Національної комісії зі стандартів державної мови та Уповноваженого із захис-

Державна політика України у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

ту державної мови з відповідними повноваженнями. Перехідні положення встановлюють терміни набуття чинності окремих норм закону й необхідність внесення змін до інших законів України.

Закон містить вимоги щодо застосування державної мови в нормативно-правових актах, діловодстві, документообігу, судочинстві, у Збройних Силах України й інших військових формуваннях, розвідувальних та органах правопорядку, державних органах спеціального призначення з правоохоронними функціями, під час перетину державного кордону України, у процесі референдумів і виборів, під час укладення міжнародних договорів України (див. статті 12–19). Детермінує такі публічні сфери: трудових відносин, науки, освіти, культури, телевізійного й радіомовлення, друкованих медіа, книговидавання та книгорозповсюдження, користувацьких інтерфейсів комп'ютерних програм і вебсайтів, інформації для загального ознайомлення, обслуговування споживачів, публічних заходів, технічної та проектної документації, охорони здоров'я, реклами, спорту, електронних комунікацій, поштового зв'язку, діловодства, документообігу, транспорту, листування та звітності громадських об'єднань, політичних партій та інших юридичних осіб, звернень до громадських об'єднань, політичних партій та інших юридичних осіб (див. статті 30–38).

Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної», не даючи визначення мови міжнародного спілкування, *de facto* визнає за англійською такий статус в

Україні і статтями 15, 16, 21, 22, 27, 30, 36 і 50 обумовлює правила її застосування. Чи не найчіткіше її міжнародний статус визначає частина 2 статті 15: «У діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань може застосовуватися англійська мова як мова міжнародного спілкування (тут і далі виділення. – *Авт.*)»; що повторює частина 4 статті 21: «Держава забезпечує вивчення англійської мови та сприяє вивченню інших мов міжнародного спілкування у закладах освіти незалежно від форми власності» [3]. Англійську мову базовий мовний закон загалом трактує дwoяко з урахуванням її реального статусу як мови міжнародного спілкування й офіційної мови Європейського Союзу.

Стаття 10 української Конституції покладає на державу обов'язок сприяти вивченню мов міжнародного спілкування, однак, не визначає, що це за мова. У 1996 році мало кому могла спасти на думку якась інша мова, ніж російська. Лише в першій чверті XXI століття, ухваливши Закон «Про застосування англійської мови в Україні», українці у 2024 році однозначно задекларували на законодавчому рівні мову міжнародного спілкування: «англійська мова належить до мов міжнародного спілкування в Україні» [4].

Вибір мови міжнародного спілкування, або як інакше прийнято називати такого типу мови *lingua franca*, засвідчує вибір народу: до якого світу належати, які цінності сповідувати, яке майбутнє будувати. Через певні історичні обставини кілька століть поспіль мовою, через яку українці мусили комунікувати зі світом, була

State policy of Ukraine in the field of ensuring information security of person, society and the state

російська. Хоча усвідомлення потреби зміни міжнародного мовного коду було навіть до колапсу союзу радянських республік. Відповідно ідейна основа Закону «Про застосування англійської мови в Україні» – засвідчити свою належність до європейського світу в найширшому розумінні цього поняття, а також «європейську ідентичність Українського народу, незворотність європейського та євроатлантичного курсу України»; мета – «сприяння забезпеченню застосування англійської мови як однієї з мов міжнародного спілкування на всій території України у публічних сферах суспільного життя, визначених цим Законом» [4]. Важливо, що дія цього нормативного акта не «поширюється на правовідносини у сфері судочинства, кримінального провадження, у справах про адміністративні правопорушення, а також на відносини щодо розгляду і вирішення адміністративних справ, крім визначених законом випадків» [4], тобто на сфери юрисдикції національного права. І ще важливіше – Закон «Про застосування англійської мови в Україні» не може звужувати «сфери функціонування і застосування української мови як державної, а також використання мов корінних народів і національних меншин (спільнот) України» [4], у такий спосіб послаблюючи ризики «недобросовісної» конкуренції мов.

Структуру загалом невеликого за формою закону становлять два розділи: «Загальні положення» і «Прикінцеві та перехідні положення». Одинадцять статей визначають, відповідно, статус англійської мови в Україні; мету та сфери дії акта; осіб, які зобо-

в'язані володіти англійською мовою, та вимоги до рівня володіння нею; засади застосування англійської мови в діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, у роботі підрозділів екстреної допомоги населенню та під час перетинання державного кордону України; у сферах освіти, культури, транспорту, охорони здоров'я.

Стосовно мовного безпекового аспекту зазначимо таке. Якщо попередній Закон «Про основи національної безпеки України» (2003 р.) у переліку національних інтересів прямо визначав пріоритетом «забезпечення розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України, гарантування вільного розвитку, використання і захисту російської, інших мов національних меншин України» [7], то щодо чинного правового акта «Про національну безпеку України» (2018 р.) [6] про мовний безпековий аспект можна говорити лише опосередковано. Наявність мовного чинника в законі зумовлює ризик не зауважити зв'язків між мовою та безпекою.

Стаття 3 Закону «Про національну безпеку України» визначає принципи державної політики у сферах національної безпеки і оборони та фундаментальні національні інтереси України. Принципи державної політики у сферах національної безпеки і оборони, спрямовані на захист «людини і громадянина – їхніх життя і гідності, конституційних прав і свобод» та «держави – її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісно-

Державна політика України у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

ті та недоторканності» [6] і фундаментальний національний інтерес України: «інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору» [5], містять мовний складник. Оскільки «державний статус української мови є невіддільним елементом конституційного ладу України як унітарної держави» [3], то загроза державній мові є загрозою конституційному ладу.

Принцип захисту людини і громадянина, їхніх конституційних прав і свобод безпосередньо належить до сфери дії Конституції України, Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної» й опосередковано – законів «Про корінні народи України» та «Про національні меншини (спільноти) України».

Мовні права індивіда є природними правами. Людина має право на власну мову тому, що є людиною. Конституція України гарантує громадянину мовні права та свободи. Детермінативною конституційною статтею щодо мовних прав і свобод є стаття 10: «Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України. Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування. Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом» [2].

Стаття визначає базові принципи мовного порядку держави, дотримання якого критично важливе в безпековому контексті: єдина державна мова; офіційна одномовність; урахування мов національних меншин; сприяння вивченню мов міжнародного спілкування; забезпечення гарантій на мову законом; а також обумовлює такі мови: державну (називаючи її), мови національних меншин (не називаючи їх), мови міжнародного спілкування (не називаючи їх), російську мову (прямо називаючи тільки мову колонізатора); не згадує мови корінного народу.

На момент ухвалення Конституції таке формулювання статті була єдино можливим способом забезпечити офіційну одномовність. Однак у 2024 році це формулювання швидше спричиняє ризики національній безпеці, ніж досягає її. Явна однозначна вимога надавати мовне право і свободу російській мові, зафіксована в Конституції, не може не бути забезпечена в демократичній державі. У зв'язку з цим виникає запитання: якій саме російській мові «гарантується вільний розвиток, використання і захист»: мові насильно русифікованих українців, мові колонізатора, мові «русского мира», мові народу, який чинить воєнні злочини в Україні, одній із поширених у світі мов чи мові російської меншини в Україні? Щодо останньої опції, то виникає ще декілька запитань: чи усвідомлюють себе росіяни в Україні національною меншиною такою самою, як інші національні меншини; чи вважають вони себе частиною української політичної нації; чи належать до російського народу та «русского мира»? Аргументо-

State policy of Ukraine in the field of ensuring information security of person, society and the state

вані відповіді на ці запитання критично важливі для, по-перше, коректного переформулювання статті 10 Конституції; по-друге, належної реалізації цієї конституційної норми в законодавстві, а також у процесі гармонізації національного та європейського мовного законодавства; по-третє, формування якісної мовної політики й мовного планування з метою гарантування національної безпеки.

Принцип захисту держави, її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності зазнав нищівного удару під час дії Закону «Про засади державної мовної політики» (2012–2018 рр.), коли у 2012 році на підставі цього нормативного акта Севастопольська, Донецька і Луганська міські ради ухвалили рішення про надання російській мові статусу регіональної на повністю або частині своїх територій. У регіоні фактично знівельовали конституційний принцип офіційної одномовності української держави, відбулася заміна української як державної на російську мову. Отже, виникла загроза національній безпеці, що реалізувалася разом з іншими чинниками у 2014 році, призвівши до порушення державних кордонів України та втрати її територіальної цілісності.

Якнайбільше враховуючи загрози державному суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності державних кордонів, недопущення втручання у внутрішні справи України, Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної» в преамбулі визначає ідеологічний принцип мовного права: «українська мова як єдина державна

мова виконує функції мови міжетнічного спілкування, є гарантією захисту прав людини для кожного українського громадянина незалежно від його етнічного походження, а також є фактором єдності і національної безпеки України»; та статтею першою аргументує визначення державного статусу для української мови в Україні: «статус української мови як єдиної державної мови зумовлений державотворчим самовизначенням української нації» [3].

З урахуванням інтересів національної безпеки сформульовані норми статей четвертого, п'ятого і шостого розділів, особливо щодо застосування державної мови в судочинстві, Збройних Силах України й інших військових формуваннях, органах правопорядку, розвідувальних органах, державних органах спеціального призначення з правоохоронними функціями. На безпековий аспект цих норм звертає увагу П. Яковлев: «Використання української мови в зазначених сферах переслідує декілька цілей у контексті забезпечення інформаційної безпеки. По-перше, використання державної мови, відмінної від мови країни-агресора, ускладнює розвідувальну діяльність з боку останньої. Навіть за умов, що українська мова має багато спільних рис із російською, досвід показує, що людина, яка не є вихідцем із україномовного чи білінгвального середовища, досить погано розуміє і документи, і розмови, що ведуться українською мовою. Це певною мірою сприяє захисту інформації у відповідному середовищі. По-друге, рівень володіння державною мовою є своєрідним ідентифікатором у системі

Державна політика України у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

“свій – чужий”, і такий ідентифікатор часто дозволяє відрізнити інформацію, сформовану ворогом, від автентичної україномовної інформації. Тут має значення і стиль викладення інформації, і застосування різноманітних граматичних форм, властивих українській мові, і правильне використання слів тощо» [9, с. 195].

Інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору як національний інтерес належать до сфери дії Закону «Про застосування англійської мови в Україні», що однозначно у зв'язку з ухваленням акта висловлено в його преамбулі: «керуючись Конституцією, що підтверджує європейську ідентичність Українського народу, незворотність європейського та євроатлантичного курсу України, що покладає на державу обов'язок сприяти вивченню мов міжнародного спілкування; прагнучи до активізації процесів європейської та євроатлантичної інтеграції України, утвердження міжнародного іміджу держави у світових глобалізаційних процесах, підвищення рівня її конкурентоспроможності, інвестиційної та туристичної привабливості» [4]. Наскільки важливою в цьому процесі є англійська мова, можна було пересвідчитися навіть з аргументів, до яких удавалися партнери при переданні нам літаків F-16.

Висновки. Упродовж тридцяти п'яти років сформувалося українське мовне законодавство: від внесення до Конституції УРСР статті про державний статус української мови в Україні

й ухвалення Закону «Про мови в Українській РСР» з українською у статусі державної і до 2024 року, коли відповідно до результатів Шостого загальнонаціонального опитування українську мову 83 % опитаних визнали єдиною державною мовою. Аналіз базових документів українського мовного законодавства: Конституції України (статті 10), законів «Про забезпечення функціонування української мови як державної», «Про застосування англійської мови в Україні», безпекового Закону «Про національну безпеку України» – засвідчив залежність між цими актами права. Положення мовних законів фактично є інструментом реалізації окремих норм безпекового документа та забезпечення національної безпеки. Норми законів «Про забезпечення функціонування української мови як державної», «Про застосування англійської мови в Україні» посилюють статтю 10 Конституції України, однозначно детермінуючи державну мову і мову міжнародного спілкування: українську й англійську; а також закон «Про корінні народи України» визначає самі корінні народи і, відповідно, їхні мови [5]. Однак певну засторогу викликає експліцитне визнання лише російської мови як мови національної меншини в переліку не названих інших, не враховуючи додаткових її характеристик: мови русифікованих українців, мови колонізатора, мови окупанта, мови «русского мира». Загалом українське мовне законодавство спроможне бути інструментом упорядкування мовної сфери й забезпечувати механізми досягнення національної безпеки.

State policy of Ukraine in the field of ensuring information security of person, society and the state

Список використаних джерел

1. Головатий Сергій. Українська мова – інститут державності. *Право України*. 2016. № 3. С. 11–62. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 30.07.2024).
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 25.07.2024).
3. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 30.07.2024).
4. Про застосування англійської мови в Україні : Закон України від 04.06.2024 № 3760-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#Text> (дата звернення: 30.07.2024).
5. Про корінні народи України : Закон України від 31.03.2023 № 1616-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20#Text> (дата звернення: 30.07.2024).
6. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 30.07.2024).
7. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 № 964-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text> (дата звернення: 31.07.2024).
8. Трач Н. С. Мовне законодавство України, Грузії та Молдови: порівняльний аспект. *Мова: класичне – модерне – постмодерне* : збірник наукових праць. Київ : Дух і Літера, 2017. Вип. 3. С. 77–85.
9. Яковлев Павло. Правовий режим державної мови у сфері забезпечення інформаційної безпеки. *Підприємництво, господарство і право*. Київ, 2020. № 3. С. 192–197.
10. Turi Joseph-G. Linguistic Legislation. Introduction. *The Encyclopedia of Applied Linguistics* / Carol A. Chapelle (ed.). Blackwell Publishing, 2013. P. 3480–3486.

Стаття надійшла до редакції 15.08.2024

UDC 81(477):340:351.746.1

Demska O. M.

LANGUAGE LAW AND NATIONAL SECURITY

Ukrainian language law, which has developed over the past thirty years, is a part of the field of language rights studies. The article analyses the provisions of the fundamental normative acts of Ukrainian language law – the Constitution of Ukraine, the laws "On ensuring the functioning of the Ukrainian language as the state language" and "On the use of the English language in Ukraine," as well as the security law "On National Security of Ukraine" as tools for ensuring national security. The connection between the content of the legal provisions, language policy, and language planning is explored from the perspective of guaranteeing national security.

The methodological basis of the research is the theory of language management and the theory of language policy and language planning.

It has been found that linguistic studies in general, and the study of language law in particular, from a security perspective, are not only a promising intellectual approach to understanding the social aspects of language, but also critically important for saving national

Державна політика України у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

identity, statehood, and guaranteeing security as the foundation of quality life for individuals, society, and the state.

Based on the results of the study, using content analysis, descriptive, and axiological methods, it has been concluded that Ukrainian language law can serve as a tool for regulating the language sphere and providing mechanisms for achieving national security.

Key words: *English language, security discourse, official language, language policy, language law, language planning, national security, legal discourse.*

DOI: 10.511369/2707-7276-2025-1(38)-2

УДК 355.233.2:355.45:007

ДОРОШЕНКО Тетяна Володимирівна
ORCID ID: 0000-0003-4873-7119

РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ ЗА НАПРЯМОМ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті досліджуються особливості підготовки фахівців підрозділів Служби безпеки України, які працюють за напрямом інформаційно-аналітичної діяльності. В умовах сучасного світу, де інформаційна безпека набуває критичного значення, зростає роль інформаційної протидії, психологічних та інформаційних операцій як інструментів забезпечення національної безпеки. З урахуванням цих аспектів аналізуються сучасні підходи до професійної підготовки кадрів СБ України, освітні програми й тренінги, а також вимоги до фахівців СБУ, які працюють в інформаційно-аналітичній сфері.

Виявлено ключові проблеми, зокрема недостатність уваги до практичного навчання, розвитку етичних і психологічних аспектів підготовки фахівців для інформаційно-аналітичної сфери, використання сучасних технологій аналізу даних, застарілість технічного оснащення.

Проведено порівняльний аналіз систем підготовки кадрів у різних країнах, який демонструє можливості використання передового міжнародного досвіду в Україні в контексті забезпечення ефективності інформаційно-аналітичної діяльності.

Результати дослідження, проведеного з використанням комплексного методологічного підходу, свідчать про необхідність удосконалення освітніх програм, ураховуючи останні тенденції у сфері інформаційних технологій та аналітики й сучасні виклики інформаційній безпеці. Вказується на важливість зміцнення кадрового потенціалу СБ України. Рекомендації включають посилення координації між різними відомствами, розвиток міжнародної співпраці та впровадження нових методів навчання з урахуванням сучасних технологій і методик.

© Дорошенко Т. В., 2025